

WSTĘP

Celem Raportu jest dokonanie oceny postępów w procesie transformacji i integracji gospodarczej krajów Europy Środkowo-Wschodniej w 2006 roku i w pierwszej połowie 2007 roku. Analiza obejmuje 28 krajów regionu Europy Środkowej, Europy Południowo-Wschodniej i byłego Związku Radzieckiego. Wspólną cechą tych krajów jest to, że przed 1989 roku wchodziły one w skład wschodniego bloku totalitarnych państw komunistycznych, a w latach 1989-1991 rozpoczęły proces zasadniczych przemian ustrojowych, nakierowany na budowę demokratycznego państwa i konkurencyjnej gospodarki rynkowej w warunkach integracji z gospodarką światową.

Raport pokazuje, że proces transformacji politycznej i gospodarczej przebiega w poszczególnych krajach w różnym tempie i z różnymi wynikami. Kraje Europy Środkowej najszybciej zbudowały trwałe demokracje parlamentarne oparte na rządach prawa i sprawne gospodarki rynkowe. Po wejściu do Unii Europejskiej i do NATO kraje te zintegrowały się z Europą Zachodnią i obszarem euro-atlantyckim. Kraje Europy Południowo-Wschodniej wybrały podobną drogę, choć poziom zaawansowania reform politycznych i gospodarczych jest w nich niższy, a uzyskanie członkostwa w Unii Europejskiej jest dla większości z nich nadal kwestią odległej przyszłości. Odmienny kierunek zmian wybrały kraje byłego Związku Radzieckiego. Dominuje w nich system prezydencki i większa centralizacja władzy, a w gospodarce nadal dużą rolę odgrywa państwo i czynniki polityczne. Kraje te są zarazem mniej otwarte na współpracę międzynarodową. W niektórych krajach tej grupy proces transformacji uległ zahamowaniu, niekiedy na bardzo wczesnym etapie. W rezultacie pogłębia się i utrwała podział obszaru transformacji na dwie wyraźnie różniące się grupy krajów – Europę Środkową i Południowo-Wschodnią, oraz obszar Wspólnoty Niepodległych Państw – które realizują zasadniczo odmienne drogi rozwoju.

Cały region transformacji wykazywał w 2006 roku bardzo wysoką dynamikę wzrostu gospodarczego. W krajach Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej sprzyjał jej szybki wzrost popytu krajowego i zagranicznego oraz napływ funduszy strukturalnych i pomocowych z Unii Europejskiej. W krajach byłego Związku Radzieckiego głównym czynnikiem pobudzającym wzrost była dobra koniunktura na paliwa i surowce. Mimo to, w regionie występowały napięcia polityczne, ujawniające się z różną siłą w różnych krajach. Napięcia te i konflikty polityczne w krajach pierwszej grupy rozwiązywane były w ramach mechanizmów demokratycznych, natomiast w krajach drugiej grupy prowadziły często do rozwiązań ograniczających demokrację i powodowały dalszą centralizację władzy państwowej.

Raport podzielony jest na sześć rozdziałów. Rozdział pierwszy zawiera zwięzłe podsumowanie najważniejszych wyników analizy. W rozdziale drugim omówiono sytuację polityczną, główne kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej oraz przemiany instytucjonalne w obszarze funkcjonowania struktur państwowych i społeczeństwa obywatelskiego. Rozdział trzeci zawiera ocenę rozwoju sytuacji gospodarczej, przebieg i rezultaty polityki ekonomicznej oraz analizę stanu zaawansowania reform rynkowych w regionie. W rozdziale czwartym przedstawiono noty krajowe, zawierające syntetyczne przedstawienie najważniejszych wydarzeń gospodarczych politycznych oraz podstawowe dane statystyczne dla poszczególnych krajów. W rozdziale piątym omówiono stan integracji i współpracy z Unią Europejską poszczególnych krajów regionu, oraz główne tendencje w zakresie współpracy regionalnej. Raport zamyka studium specjalne poświęcone analizie aktualnej sytuacji politycznej w Federacji Rosyjskiej w perspektywie nadchodzących wyborów parlamentarnych i prezydenckich

Jak co roku, raport został przygotowany przez niezależnych ekspertów reprezentujących różne ośrodki naukowo-badawcze. Raport powstał z inicjatywy i przy wsparciu Fundacji Instytut Studiów Wschodnich, ale zawiera własne poglądy autorów i nie reprezentuje poglądów żadnej instytucji, publicznej czy prywatnej. Autorzy mają nadzieję, że raport przyczyni się do lepszego poznania procesów przemian ustrojowych w krajach regionu transformacji i liczą, że stanie się, podobnie jak Raporty z lat ubiegłych, użyteczną podstawą do dyskusji o kierunkach dalszego rozwoju krajów naszego regionu.

Prof. dr hab. Dariusz K. Rosati
Koordynator Raportu